

Till
Klimat- och näringslivsdepartementet
via e-post kn.remissvar@regeringskansliet.se
cc: kn.e.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över remiss av SOU 2025:47, Spänning i tillvaron – hur säkrar vi vår framtida elförsörjning? (Dnr. KN2025/01039)

Tack för möjligheten att lämna synpunkter på SOU 2025:47. Stockholm Exergi kan inledningsvis konstatera att det är en bred och omfattande utredning. Därför kommer enbart de delar där Stockholm Exergi påverkas mer eller mindre direkt att behandlas i remissvaret. Nedan följer våra kommentarer på främst kapitel 6 i utredningen.

Nätnyttoersättning (6.4.5 Nätavgifter och elområdespriser)

Nätnyttoersättning i dagens utformning ger aktörer viss ersättning för den nytta för elnätet de bidrar med. Stockholm Exergi anser inte att den ska tas bort, som det föreslås i utredningen utan att den samhällsekonomiska nyttan ska vara styrande. Om ersättningen trots allt skulle tas bort är det viktigt att ersättningsnivån åtminstone bibehålls vid uppdatering av den befintliga nätavgiften och dess ingående komponenter.

I stället för att avvecklas anser Stockholm Exergi att nätnyttoersättningen bör vidgas till att premiera de ytterligare samhällsnyttor som lokal och planerbar kraftproduktion skapar.

Detta i enlighet med Energimyndighetens förslag i *Förslag till en fjärrvärme och kraftvärmestrategi* (ER 2023:27), där man skriver: "Nätnyttoersättningen bör ses över så att den bättre speglar värdet av den samhällsekonomiska nytta som elproduktionen bidrar med och inte bara nyttan till elnätet".

Ersättning för rotationsenergi (6.5 Frekvensreglering med hjälp av aktiv effekt)

Stockholm Exergi välkomnar och stödjer förslaget om ersättning för mekanisk rotationsenergi. Förslaget följer den generella principen att den som bidrar med en systemnytta också ska få ersättning för detta.

6.6 Resurstillräcklighet i elmarknaden

Flera olika mekanismer kan användas parallellt eller sekventiellt för att säkerställa resurstillräcklighet i elmarknaden. Resurstillräcklighet kräver tillgång till planerbar effekt. Det är dock inte tydligt i utredningen om planerbar effekt räknas som en systemnytta. Om så är

fallet borde alla som bidrar med planerbar effekt ha möjligt att få eller ansöka om ersättning (jämför med hur balansmarknaderna fungerar).

Utredningen fokuserar på tre mekanismer för att säkerställa resurstillräcklighet. Slutsatsen som dras är att en strategisk reserv säkrar resurstillgängligheten de närmaste tio åren, att ett stödsystem för icke-fossil flexibilitet bör utredas och att en marknadsomfattande kapacitetsmekanism inte behövs för tillfället.

Strategisk reserv

En strategisk reserv (effektreserv) kan vara motiverad för att hantera de allra högsta och mest sällan förekommande effekttopparna. Då resurser i en sådan reserv ej får delta på någon annan marknad krävs specifik ersättning för att det ska vara ekonomiskt motiverat att hålla resursen tillgänglig. Frågan är då vilka befintliga eller nya resurser som skulle kunna ingå i en strategisk reserv?

Utformningen av Svenska kraftnäts upphandlingar av strategisk reserv, och tidigare effektreserv, har enbart medfört att äldre anläggningar inte har avvecklats, inte att det har investerats i nya anläggningar. Detta då det idag inte är lönsamt att investera i nya anläggningar så som upphandlingarna har utformats och med de ersättningsnivåer som Svenska kraftnät accepterar. Detta främjar inte långsiktig effekttillräcklighet i det svenska elsystemet.

Stockholm Exergi anser att en strategisk reserv endast kan vara motiverad som en sista utväg, för att hantera resurstillräcklighet vid de mest extrema tillfällena. En sådan reserv kan ses som ett bevis på att energy only-marknaden inte ensam kan säkerställa resurstillräckligheten.

Stödsystem för icke-fossil flexibilitet

Ett stödsystem för icke-fossil flexibilitet ger ett riktat stöd till utpekade resurser. Flexibilitet innebär att endast resurser med förmåga till planerbar effektleverans träffas av stödsystemet. Resursens lokalisering är ett villkor för att få stöd, vilket ökar möjligheten att hantera lokal resurstillräcklighet. Resurser får delta på alla befintliga marknader, vilket borde ge lägre kostnader för stödsystemet än för investering i nya anläggningar kopplade till en strategisk reserv. Tillskott av anläggningar med förmåga att leverera planerbar effekt minskar behovet av en strategisk reserv.

Stockholm Exergi anser att ett stödsystem för icke-fossil flexibilitet är ett bra verktyg för att lösa delar av utmaningen med resurstillräcklighet. Möjlighet till stöd för reinvestering i befintliga resurser vore önskvärt för att inkludera de mest kostnadseffektiva lösningarna, vilket till exempel kan vara att säkerställa att prima reglerbar eleffekt, såsom i vårt fall kraftvärmekapacitet, bibehålls. I juli 2025 remitterades ett förslag, *Statligt stöd för att*

förbättra leveranssäkerheten i elsystemet (KN2025/01503), där införande av ett motsvarande stödsystem föreslås. Förslaget gäller dock enbart resurser som blir färdigställda före 2030, vilket får tolkas som att detta stödsystem är tänkt att vara tillfälligt.

Att resursen ska vara färdigbyggd innan 2030 innebär i praktiken att det är få projekt som kan komma i fråga. Vid investering i en större elproduktionsanläggning, exempelvis ett kraftvärmeverk, tar det betydligt längre tid från första beslut till klar anläggning. Här ingår att ta fram beskrivning av vad som ska byggas, affärskalkyl, miljötillstånd och bygglov, detaljprojektering, upphandling, förbereda mark och anslutningar, byggandet av anläggningen och inte minst interna beslutprocesser. På de maximalt fyra år som kommer att vara kvar när Energimyndigheten tar beslut efter utlysning kommer det möjligtvis gå att bygga en batteripark.

Ett riktat stöd till nyinvestering och reinvestering i planerbar effekt, exempelvis kraftvärme, bör införas så snart som möjligt. Om detta inte sker riskerar vi i Sverige en betydande minskning av planerbar effekt från kraftvärme de närmaste åren. Stödet bör ha en längre varaktighet än fram till 2030.

Marknadsomfattande kapacitetsmekanism

En marknadsomfattande kapacitetsmekanism ger alla aktörer med resurser som erbjuder planerbar effekt en möjlighet att ansöka om ersättning. Denna mekanism borde vara samhällsekonomiskt gynnsam då den uppmuntrar till investering i anläggningar som kan bidra med elenergi, eleffekt och systemnyttor i form av exempelvis balanstjänster.

Stockholm Exergi har i sitt yttrande över remiss av rapporten *Framtidens kapacitetsmekanism för att säkerställa resurstillräcklighet på elmarknaden* (Dnr KN2023/02811) (Svenska kraftnät) ställt sig positiva till en marknadsomfattande kapacitetsmekanism. Stockholm Exergi står fast vid detta ställningstagande. Stockholm Exergi tror inte att vare sig en strategisk reserv eller ett stöd till icke-fossil flexibilitet (som förslaget är utformat idag) kommer att kunna tillföra betydande eleffekt till det svenska elsystemet, och detta samtidigt som befintliga resurser som i dag tillhandahåller planerbar eleffekt blir äldre och därmed mindre tillförlitliga.

Analysen

Stockholm Exergi anser att utredningens slutsats om att en strategisk reserv är tillräcklig för att säkra resurstillräckligheten den kommande tioårsperioden kan vara rimlig men att man parallellt bör påbörja arbetet med att utveckla ett system för en marknadsomfattande kapacitetsmekanism. Detta då det svenska beståndet av elproducerande anläggningar kommer att bli tio år äldre utan större förnyelser av planerbar eleffekt, vilket riskerar att innebära en brist på eleffekt om tio år.

Stockholm Exergi menar att en marknadsomfattande kapacitetsmekanism är det bästa (och kanske det enda) sättet att hantera ett elsystem med växande efterfrågan på elenergi och därmed eleffekt. Utan stöd byggs nästan ingen ny elproduktion, framför allt inte anläggningar som kan leverera planerbar effekt då dessa är investeringstunga.

Därför anser Stockholm Exergi att arbetet med att planera för och att införa en marknadsomfattande kapacitetsmekanism bör inledas omgående. Detta givet de ledtider som är förknippade både med införandet av en sådan mekanism och den tid det tar att analysera, projektera och bygga nya anläggningar.

*

Med vänlig hälsning,

Stockholm Exergi AB

Anders Egelrud, VD

Anna Vidlund, Direktör Affärsutveckling

Erik Forsén, Produktområdesansvarig El

Kontakt: Erik Forsén (erik.forsen@stockholmexergi.se)